

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Danielis Huetii Demonstratio Evangelica

Huet, Pierre Daniel

Parisiis, 1679

Caput nonum. Jesus natus de Virgine.

urn:nbn:de:hbz:466:1-16260

Aben Ezra, turus, refellere instituit. Primum is Saadiam arguit, quod septuaginta annos à primi Templi clade ad secundum Darii interposuerit. Hæc enim sunt verba Saadiæ: ע"שנים" לגלות בבל משהחריב נבוכדנצר בית המקדש עד שנת שתיים לריוש. *Septuaginta*. *אבן עזרא*, jam inde ex quo Nabuchodonosor evertit Templum, usque ad annum secundum Darii: Hystaspidae nimirum. Septuaginta annos interesse negat *Aben Ezra*, quadraginta solum & novem annos interesse vult. In quo suus ipsum calculus fallit: nam juxta computationem Petavii, (quam alii aliter ineunt) ab excidio primi Templi, ad solutam per Cyrum Captivitatem, anni intercedunt circiter quinquaginta; indidem vero ab excidio Templi hujus, ad secundum annum Darii Hystaspidae, anni excurrunt propemodum septuaginta. Tum ipse deinde *Aben Ezra* hebdomadam numerum proficisci vult, מכוונא דבר בתהלה, *Ab exitu sermonis, in orationes*; nempe ab anno primo Darii Medi, quo Daniel orationem hanc fudit ad Deum, quæ extat nono ipsius capite. Inde computat septem hebdomadas ad profectiorem Nehemiam, quæ in annum Artaxerxis Longimani vicesimum incidit; cum intercedant hebdomades plus quindecim. Ab hoc deinde Artaxerxis anno numerat sexaginta duas hebdomadas cum dimidia ad secundi Templi conflagrationem, cum plus tres supra septuaginta intercedant. Inde patet *Christum ducem*, ex ipsius sententia, esse Nehemiam; ac si dixisset Angelus id tantum: *Ab exitu sermonis, ut iterum edificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem*: cum dixerit, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt. Secundum denique Christum, quem occidendum esse prænuntiat Angelus, regiam potestatem denotare putat, quæ inter Judæos cum Templo & Urbe delenda esset. In quo multiplex inest hallucinatio; nam, ut dixi, legitima unctio post Templi primi occasum caruerunt Judæi; proptereaque Christi haudquaquam fuerunt, qui populum Judæum stante Templo secundo rexerunt. Deinde nec cum Templo secundo regia potestas inter Judæos extincta est, cum & Agrippa rex cladi huic diu fuerit superstes, ut cognoscitur ex Josephi vita à Josepho ipso conscripta.

CAPUT IX.

Jesús natus de Virgine.

ISA. 7. 14. Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum; Ecce Virgo concipiet & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.

Jerem. 31. 22. Usquequo deliciis dissolveris, filia vaga? quia creavit Dominus novum super terram: Femina circumdabit virum.

Ezech. 44. 2. 3. Hæc dicit Dominus ad me: Porta hæc clausa erit: non aperiatur, & vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israël ingressus est per eam, eritque clausa Principi. Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat panem coram Domino: per viam porta vestibuli ingredietur, & per viam ejus egredietur.

MATTH. 1. 18, & seq. Christi autem generatio sic erat: cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto. Joseph autem vir ejus cum esset iustus, & noller eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Hac autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est; pariet autem Filium, & vocabis nomen ejus Jesum; ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. Hoc autem factum est, ut adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem, Ecce Virgo in utero habebit, & pariet Filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel. Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum, & vocavit nomen ejus Jesum.

Luc. 1. 26, & seq. In mense autem sexto missus est Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilee, cui nomen Nazareth, ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David, & nomen Virginis Maria. . . . & ait Angelus ei, Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum: ecce concipies in utero, & paries Filium, & vocabis nomen ejus Jesum. . . . Dixit autem Maria ad Angelum, Quomodo fiet istud, quoniam virum

non cognosco? Et respondens Angelus dixit ei, Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque & quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.

I. Defenditur testimonium ex Isa. 7. 14. II. Disputatur de significatione dictionis עלמה. III. Explicatur testimonium e Proverb. 30. 18, 19. IV. Virgo illa, cujus conceptum & partum praedicit Isaias 7. 14. non solum ad conceptum usque & partum, sed post utrumque etiam virgo fore praedicitur. V. Varietium illud Isaiæ 7. 14. in Maria matre & Jesu filio completum est. VI. Refelluntur argumenta Adversariorum. Primum argumentum. VII. Secundum argumentum. Defenditur γυνώσκω duorum primorum capitum Lucae, adversus Marcionem & Johannem Bodinum.

I. OSTENDIMUS jam supra in Propositione septima pertinere ad Messiam Defenditur celeberrimum hoc Isaiæ oraculum: Propter hoc dabit Dominus ipse vobis testimonium signum: Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium; & vocabitur nomen ejus Emmanuel. Multa vero illic attulimus ad praesens institutum opportuna, quæ ante repeti jubemus & cognosci, quam progressus fiat ad sequentia, quibus idem hoc oraculum in Jesu demum, qui Maria Virgine natus est, eventu completum esse probaturi sumus. Tribus adversus prophetiæ hujus veritatem & Christianorum interpretationem exceptionibus uti solent Judæi. Ac primum Ebraicam dictionem hoc loco usurpatam, עלמה, non Virginem, sed puellam adolescentulam, sive integram, sive corruptam significare pertendunt. Aiunt præterea, etiamsi concedatur vocabulo עלמה, virginem notari, non inde effici virginem notari quæ virginitatem in conceptu & partu retinuerit, sed quæ aliarum more puellarum delibata virginitate filium conceperit & enixa sit. Denique ut ea significetur virgo, quæ integritatem in partu & conceptu servaverit, id tamen in Mariam matrem Jesu nequiquam convenire volunt: quo in errore, non Judæi solum, sed Judæorum etiam fraterculi, Carpocrates, Cerinthus; & Ebion, Nazaræi quoque & Helcesæi versati sunt. Nos hæc sigillatim refellemus.

II. Judæi igitur de significatione vocabuli עלמה sic disputant: ea notari puellam quamcunque, sive virum expertam, sive intactam, sive nuptam, sive innuptam. Sic R. David Kimchi in libro Radicum; qui & עלמה nihil differre ait à נערה, quæ dictione puella quæcunque, sive integræ virginitatis, sive imminutæ vulgo significatur. Quæ vero virgo sit, eam proprio vocabulo בתולה exprimi contendunt; ita ut עלמה atatem indicet; בתולה, virginalem corporis integritatem; proinde Interpretes Aquilam, Theodotionem, & Symmachum vertisse παρθένη, non παρθένον; in Cantico etiam Salomonis in eundem sensum usurpari vocem עלמות, quippe amatoris rebus virgines adhibere fuisse indecorum; in Proverbiis dictione hac manifesto eam notari, quæ viriles congressus experta sit. Quæ cum ita sint, absurdum fuisse dicunt in prædicenda re tanti momenti, quanti fuit Christum de Virgine matre nasci, quod ad Christiani nominis pertineret decus, ancipiti voce uti Prophetam.

Nos vero dictionem עלמה, ancipitem esse, & in puellam, sive quæ virum passa sit, sive quæ ejus sit experta, congruere præcisè negamus: sed ei convenire affirmamus, quæ virginitatem adhibita custodia servaverit, ad eamque custodiendam abstinerit publico, & intra παρθεναίος septa sese continuerit; עלמה enim idem esse ac Absconditam; à themate עלה; quamobrem vocabulum hoc, quod Rébecca tribuitur in Genesi, vertisse Aquilam, Absconditam, ut observatum est ab Hieronymo. Magna à Veteribus diligentia asservabantur virgines, & ab omni fere virorum accessu prohibebantur. Mentio fit in libro Esther domus in qua electæ virgines servabantur apud Persas, appositis earum custodiae Eunuchis, Alexandrum laudat Plutarchus hoc nomine, quod Darii uxorem ac filias ab omni petulantia ita tutas præliterit, ac si non in hostilibus castris, sed in occulto intra sacros παρθεναίος ab hominum conspectu remotæ fuissent. Judæi quoque concludebant virgines, ut ex secundo Machabaico, & ex tertio apocrypho cognoscitur. Est apud Josephum, Ammonem, Davidis filium, vix Thamaris sororis, quam amabat, fieri compotem potuisse, propter ipsius virginitatem, & δια τὴν φυλακὴν, propter accuratam custodiam qua servabatur. Philo ἐξείηθη ἐν εἰσὶ νόμων ἑλληνίης ἡ αἰκουεῖα, καὶ ἐνδοξον μόνῃ παρθεναίος μὲν εἶσα ἐλιονόθων, τὴν καταλιπόν ὄσον προποικιλλομένης παλαιῆς ἡ ἡδὴ γυναικὶ τὴν αἰλιον. Feminis autem conve-

nit custodia domus, & assidua intus mansio: & virginibus quidem, intra penetralia qua media casa continentur; mulieribus vero jam maturis, intra reliquam domum. Heliodorus Charicleam in Aegypto cum Nauficlea puella, eis τῶν γυναικῶν τὴν χειρὸν αἰγυ-
 necum seorsum secessisse ait: & deinde dum hac Cnemoni nuberet, illam χειρὸν αἰγυ-
 μῆλον ἵπ' ἀδελφῶν ἐπὶ τὸ σπυρδῆς εἶδεν δακρύων, & τὰς θύρας εἰς τὸ ἀσφαλὲς ἐπαλει-
 σαδῆ. Solam ab aliis segregatam in solitum conclave venisse, & fores ad securitatem clau-
 sisse; vecte nempe intus objecto, quem nisi dimoveret ipsa, ostium aperire nemo posset.
 Elegans est in Achillis Tatii Erotica historia thalami descriptio, Tyri in viri opulen-
 ti ædibus constructi, & mulieri cuidam, filia, ancillæ, ad habitandum, penumque
 asservandum concessi. Is in aliquot cellas, seu cubicula distributus erat: ad ea per
 angustam femitam erat aditus: semitæ ipsius limen porta muniebat, qua quæcunque
 intra thalamum erant omnia continebantur. Hanc mater cubitum discedens, intus
 ipsa quidem claudebat, foris vero claudi curabat, sibi que per foramen claves tradi.
 Quæ eo refero, ut appareat quanta in his oris matrum esset in filiarum tuenda vir-
 ginitate sollicitudo. Intra munitas etiam turres à Græcis fuisse aliquando conclusas
 ostendunt Danaës, Herus, & filiarum Lycomedis fabulæ. Ad quarum exemplum
 Rhodanthen suam in turriculam à patre conclusam finxit Theodoros Prodrumus, un-
 de vix unquam pedem huic licebat efferre, ne lascivis obtutibus virorum objicere.
 tur. Fere autem intra materni thalami claustra cohibebantur. Unde Hesiodus ventorum
 frigoribus obnoxiam non esse virginem ait:

Heliod. Æth.
libr. 5. & 6.

Ach. Tat. Erot.
libr. 1.

Theod. Prodr.
libr. 2. p. 65.

Hesiod. ἵγγ.

ἢ π' ἄδελφον ἐνδοθε φιλῆν ὡδὴ μνητεῖ μίμνῃ,
 ὄντο ἔργ' εἰδὴ αὖ πολυγυνοῦ ἀφροδίτης.
 Quæ intra domum prope caram matrem manet,
 Nondum operum aureæ Veneris perita.

Hero puellam scribit Musæus intra turrim, ut dixi, à parentibus inclusam, pudoris &
 castitatis studio æqualium suarum ac juvenum cæctus & tripudia vitasse. In Euripi-
 dis Phœnissis, regia puella Antigone, cum exercitum Argivorum de summo tecti fa-
 stigio spectare veller, conclavi non exit sine matris licentia, & senis nutritii, viri gra-
 vis ac sapientis comitatu; qui priusquam virgo prodeat, vicina ipse illustrat loca, ne in
 curiosi alicujus oculos temere hæc incurrat. Phocylides in Præceptis:

παρθενικὴν δὲ φύλασσε πολυνηθείσας θαλάμῳ σου,
 μηδὲ μὴν ἀρεῖ γάμων πρὸς δόμον ὀφθῆναι εἰδῆς.
 Virginem autem custodi intra thalamos diligenter,
 Neque eam sinas ante domum videri, quoad nupsierit.

In Terentii Eunuchio, quæ Comœdia palliata est, Thais, quamvis meretrix, Chæ-
 reæ habitum eunuchi, speciemque gerenti commendat virginem, edicit ne vir quis-
 quam ad illam adeat, & ne ab ea abscedat ipse imperat, in interiore parte ædium
 maneat solus cum sola. Virginem Catullus comparat Flori secreto in septis hortis nas-
 centi, tutoque a pecoris aut aratri accessu. Sibylla eadem & virgo dicitur à Vir-
 gilio, & intra immanis antri secreta delitescere fingitur, propterea que Alma non fe-
 mel appellatur, ἑσθῆτος ex re concinne adjuncto. Statius ex Virgilio virginem dicit
 domum & penates servare. Eustathius Eroticorum scriptor dentes virginibus compa-
 rat, quod labellis obsepti sint & contecti. Apud eundem viris & feminis ad Jovis
 templum sacrificandi causâ proficiscentibus, sola Ismene virgo in cubiculo relicta
 est, ὅτι ἡ ἀφροδίτη παρθένους ἀνδρῶν ἐναντίον χαρῆν. Quod virginem non debeat in virorum
 conspectum venire. Atque inde est, quod munera quadam novæ nuptæ dabantur à
 sponso & cognatis, cum primum videndi sui potestatem faciebat, quæ & ὀφθῆσα,
 & ἀφροδίτη, & ἀφροδίτη, & ἀνακαλυπτήρια dicebantur; quod nempe revelata tum
 facie videndam se præberet, cum antea latuisset in abdito, hominumque visus stu-
 diose vitasset. Itaque Phurnutus, sive potius Cornutus, novas nuptas censet νύμφας
 idcirco dici, quod tum primum prodeant in publicum, cum antea latuissent, καὶ τὸ
 νῦν ἀφροδίτη φαίνεσθαι, ἀνακαλυπτήρια τῶν. Quod tum primum prodeant, cum antea latu-
 sent. Inde etiam est, quod apud Romanos è matris gremio rapi ad nuptias virgo si-
 mulabatur, quasi ad id tempus in gremio matris abita fuisset. Patet ergo intra do-
 morum latebras, & in secretis locis & à virorum consortio semotis educltas fuisse
 virgines, propterea que dictionem hanc ὀφθῆσα, quæ occultam significat, non cuilibet
 feminae, sed ei quæ occultam coluerit vitam congruere, quod vitæ genus virgines
 persequi solebant. Præclare Hieronymus in hunc locum Iſtae: Alma, non solum pel-
 la vel virgo, sed cum ἐσθῆτος, virgo abscondita dicitur & secreta, quæ nunquam virorum
 patuerit aspectibus, sed magna parentum diligentia custodita sit; quod & reperit in Libris
 contra Jovinianum. Unde sequitur hoc inter ὀφθῆσα, & בתולה discriminis interesse,
 quod hoc virginem simpliciter, illud virginem accurata septam custodia significet.

Catull. Carm.
nupt.

Stat. Theb. l. r.
Virg. Æn. 7.
Eustath. Erot.
libr. 3. & 5.

Phurn. De nat.
Deor. De Ne-
purn.

Virginem abditam appellat Horatius, Danaën, ut pote intra turrin aeneam & robustas
fores inclusam. Imo vero, ne vox quidem בתולה, Virginem simpliciter, proprie, ac
semper sonat; nam apud Joëlem manifesto uiurpatur ad significandam viduam: unde
sequitur solam dictionem עלמה habere Ebræos, qua virginem proprie designent.
Probabilis alia afferri potest vocis עלמה notatio, quasi sic dicatur virgo, quod te-
gendas corporis sui partes nulli patefecerit unquam, sed occultas eas ac diligenter ve-
latas servaverit: ut עלמה perinde sit ac si tectam, velatam, amictam dicas. Moses in
Levitico incestos affinium & consanguineorum vetans concubitus, ουυδς rem sic ex-
pressit: *Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus:*
& in Deuteronomio: *Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum ejus:*
& postmodum: *Maledictus qui dormit cum uxore patris sui, & revelat operimentum lectuli
ejus.* Simili ergo locutionis figura puella, cujus numquam turpitudine vel operimentum re-
velatum fuisse, hoc est, quæ tecta semper ac velata fuisse dicitur, ea virgo ac עלמה
plane intelligenda est. Id etiam nomen virgini ea de causâ adscriptum suspicari pos-
sumus, quali clausam, obsertam, & obsegnatam dicas, quod inviolatum virginitatis suæ
sigillum, & integra claustra servaverit. Quo spectat istud Salomonis in Cantico:
Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus. Quamobrem virginem
integram Veteres signatam dixerunt, ut notat Nonius; quod & Lucilii auctoritate
confirmat. Nihilominus tamen fac ambiguum esse vocabuli עלמה intellectum, & ad
virgines integras aequè ac imminutas referri, priorem certe obtinere hic significatio-
nem verba ipsa Isaïæ indicant. Conceptum enim virginis, tanquam signum proponit,
hoc est velut rem novam, inusitatam, & prodigiam. Quod fuisse fecus, si puella
post delibatam virginitatem more communi feminarum concepisset. Hoc argumen-
tum, ut opportunum & utile, valide urgent Justinus, Tertullianus, Origenes, Euse-
bius, Hieronymus, Basilus, Cyrillus, & Procopius. Porro quod ab Isaïa signum ap-
pellatum est, à Jeremia dictum est Novum, seu Novitas. Creavit, inquit, Dominus no-
vum super terram: Femina circumdabit virum. Quibus mirabilem Jetu ortum prædici,
ex his quæ in Propositione septima diximus liquidum est. Cum ergo signum, hoc
loco, inusitatum videlicet quippiam & præter communem naturæ legem promitti
intelligerent R. Selomoh Jarchi, & R. David Kimchi, filii ortum hic prædici aiunt,
non ex virgine quidem integra, sed ex puella quæ viro nondum matura esset. Ergo
his animadversis Septuaginta Interpretes עלמה nulla circuitione usi verterunt παρθε-
νον, & Syrus Interpres Novi Testamenti in primo Matthæi capite, בתולה. Virgi-
nem etiam Punica lingua, quæ Ebraicæ propago est, Alma appellari testificatur Hie-
ronymus in Isaïam, qui & subinde addit haudquaquam se meminisse vocabulum hoc
ad mulierem nuptam significandam unquam fuisse adhibitum, sed ad notandam vir-
gunculam. Idem fuisse exaggerat in Traditionibus Ebraicis. Alma, inquit, quod inter-
pretatur Abscondita, id est Virgo nimia diligentia custodita, majoris mihi videtur laudis esse
quam Virgo. Virgo quippe, juxta Apostolum, potest esse corpore, & non spiritu. Abscondita
vero, quæ virgo est, סתומה virginitatis habet, ut & virgo sit, & abscondita: & quæ abs-
condita est, juxta idioma lingue Ebrææ, consequenter & virgo est: quæ autem virgo, non sta-
tim sequitur ut abscondita sit. Atque hæc demum sic concludit: *Ostendant igitur Judæi
in Scripturis alicubi positum Alma, ubi adolescentulam tantum, & non virginem sonet, &
concedimus eis illud, quod in Isaïa apud nos dicitur: Ecce Virgo concipiet & pariet, non
absconditam virginem, sed adolescentulam significare jam nuptam.* Fidem sibi præterea
exemplis conciliat Hieronymus, in quibus vox עלמה, ad notandam virginem adhi-
betur: velut in Geneleos vicesimo quarto capite, Rebecca etiam tum virgo, בתולה,
& עלמה, promiscue appellatur. Et in secundo Exodi, Mariæ forori Moïsis, quæ vir-
go erat, idipsum nomen tribuitur. Nam quod obijciunt quidam, Rebeccam, quæ
appellatur עלמה, non fuisse tamen absconditam, ut pote quæ aquationis causâ, non
thalamo solum materno, non paterna domo, sed urbe etiam exiret, id facili negotio
refellitur. Nec enim volumus ita fuisse absconditas virgines, ut extra limen num-
quam omnino pedem efferrent, sed prodiiisse foras, vel sacrorum causâ, vel ubi ne-
cessitas aliqua, aut patria consuetudo postularer, custodiam vero noctu maxime fuis-
se circa illas adhibitam, ut ab omni virorum accessu seclusæ penitus ac tutæ essent.
Pater id ex illis Machabaici secundi: *Accinctæque mulieres cilicis pectus, per plateas
confluebant: sed & virgines, quæ conclusæ erant, procurrebant ad Oniam, alie autem ad mu-
ros, quedam vero per fenestras aspiciebant: & ex istis Machabaici tertii: Virgines etiam
in thalamis cum matribus conclusæ exierunt, & pulvere ac cinere capita conspersæ stetibus &
gemitibus plateas impleverunt.* Hero licet in turre conclusa à parentibus, foras tamen
exit festo Veneris die ad sacrificium, seque publice videndam præbet. Achilles Ta-
tius in ea quam commemoravimus thalami descriptione, quo Leucippe caure à matre

Horat. Carm.
libr. 3. Od. 16.
Joël. 1. 2.

Levit. 18. 6.
Deut. 22. 30.
Deut. 27. 10.

Cant. 4. 12.

Just. in Tryph.
Tertull. adv.
Jud. cap. 9.
Orig. libr. 1.
contr. Cels.
Euseb. libr. 7.
Dem.
Hier. Cyrill. &
Procop. in Isa.
7. 14.
Basil. De hum.
Christi gen. &
in Isa. 7. 14.
Jer. 31. 22.
Hier. in Isa.
7. 14.

Gen. 24. 16, &
Exod. 2. 8.

2. Mach. 3. 19.
3. Mach. 1. 18.

Ach. Tat. De
am or. Clit. &
Leac. libr. 1.

asserabatur, narrat fores noctu diligenter fuisse claufas, mane vero exoriente aurora easdem fuisse apertas. Quamvis igitur domesticis ministeriis interdiu vacaret Rebecca, juxta patrios mores, haud minus sollicitè propterea à parentibus, noctuque præcipue custodiebatur: unde merito *עלמה*, sive *Abfcondita* dicta est. Adftipulatur R. David Kimchi in libro Radicum, & huic nomini quod Rebecca adfcriptum est, abfconditionis fignificationem inefle docet. Aquila quoque, ut dixi, hoc Geneleos loco vertit,

Cant. 1. 3. &
6. 7.

Abfconditam. Quæ vero ex Salomonis Cantico testimonia proferunt Adverfarii, in quibus vocabulum *עלמות*, puellas jam virum passas notare putant, quippe virgines parum decuisse amatoris *καταγωγῆς* interesse, valde eos sua fallit opinio; innupti enim pueri Sponsam, innuptæ puellæ Sponsam comitabantur ad nuptias; & carminibus, tum *καταγωγῆς*, tum *δευραγωγῆς* proferebantur. Testis Theocritus in Helenæ Epithalamio, ubi virgines ante Menelai & Helenæ thalamum tripudiis & cantionibus indulgent, Testis Aristænetus in narratione amorum Acontii & Cydippes. Testis & Catullus in Epithalamio Juliae & Manlii:

Aristæn. Epist.
10.

*Vos item simul integra
Virgines, quibus advenit
Par dies, agite, in modum
Dicite.*

Et in Carmine nuptiali:

Cernitis, innuptæ, juvenes?

Et deinde:

Aspicite, innuptæ secum ut meditata requirant.

Orig. Hom. 1.
in Cant.
Cant. 6. 7.

Ex Cantico autem Salomonis Ethnicos Epithalamiorum modum formamque fuisse docet nos Origenes. Quapropter illas *עלמות*, virgines fuisse credendum est. Thori quoque expertes illas fuisse aio, de quibus sic in eodem Cantico Salomon: *Sexaginta sunt regine, & octoginta concubine, & adolescentularum (עלמות) non est numerus*. Nam quis non videt virgines intelligi, quæ si imminutæ fuissent, vel in reginarum, vel in concubinarum numerum referrentur.

Explicatur
testimonium
è Prov. 30.
18, 19.

III. Magna quoque in explicanda hac clausula è Proverbiorum tricesimo capite controversia est: *Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro, viam aquilæ in celo, viam colubri super terram, viam navis in medio mari, & viam viri in adolescentia*. Ebraica habent, *בְּעַלְמָה*, in virgine; quibus Christi ortum è Virgine præfignificasse Salomonem Christianorum plerique conjecant; integris quippe virginittatis septis ex utero virgineo Christum Jesum produisse. Ita intellexerunt Raymundus Martini, & Nicolaus de Lyra, aliique subinde, qui & tria superiora ad Christum referunt, viam aquilæ in celo, ad ejus ascensum in cælum, viam colubri super terram, ad reditum ejus à morte ad vitam, cum saxum ostio monumenti appositum penetravit, nullumque exitus sui reliquit vestigium; viam denique navis in medio mari, ad mirabilem ejus inter homines & mundi tempestates vitam. Adeo ut ortus ejus, vita, reditus à morte ad vitam, & ascensus in cælum, ordine præpostero hic prædicta sint. Cujus interpretationis auctorem fuisse vetustum quemdam Ebræum ferunt. Nos simpliciter locum hunc possumus explicare, difficile esse virginis à viro clam imminutæ vestigia deprehendere, si ea caute & studiose occultare studeat, quod non magno negotio fieri notum est, cum & impuras quasdam mulieres operam ad id suam venditare & præstare nimis verum sit. Viam viri in adolescentula, exponunt alii amatorias artes à viris ad virginum devinciendos animos adhiberi solitas. Quarum expositionum quamlibet sceleris, dictio *עלמה* propositum à nobis retinebit intellectum, & virginem significabit. Nam quod objicere pergunt Judæi, aliam loco huic explicationem postulare subiecta Salomonis verba: *Talis est via mulieris adulteræ, qua comedit, & tergens os suum dicit, Non sum operata malum*; cum *עלמה* mulieri corruptæ comparatur, proindeque puellam vitiatam significet, nulla id ratione concludunt, cum *עלמה*, juxta ipsos, de nuptis æque dicatur & innuptis; atque ita idem secum compararet: aut quod proximum est, scortum concubitus sui celans indicia, cum muliere adultera idem agente; quæ quod eadem sint, vel certe quam proxima, inepta penitus & absurda esset comparatio. Dicendum potius, id sibi voluisse Salomonem, tanta arte virginem oblatum sibi vitium celare, ut vix majore mulier adultera usu perita uti possit. Parum vero auctoritatis est in Aquilæ, Theodotionis, & Symmachi interpretatione, qui *עלמה* vertunt *viandæ*. Profelyti quippe fuerunt Aquila & Theodotion; Ebionita vero Symmachus; ac iis proinde adhæserunt sceleris, quæ virginittatem Mariæ Jesu matri derogarent. *Νεάνις* præterea vox anceps est, puellam vel integram vel vitiatam notans: quo vero eam usurpaverint sensu, ambiguum est. His demum opponimus Senes Septuaginta, ac Interpretem Vulgatum, quorum longe potior nobis auctoritas est.

Cadunt

Cadunt ergo omnia hæc Judaicæ expositionis fulcimenta.

IV. At aliud præterea Adversariis præcludendum effugium est, quo scilicet se proripiunt, postquam vocabuli *עלמה* legitima ab eis significatio extorta est. Aiunt enim non ex eo recte concludi Virginem illam, de qua futurum prædixit Isaias ut concipiat filium & pariat, in hoc conceptu & partu haudquaquam imminutum iri, sed id tantum posse colligi virginem fore ad hunc usque conceptum: ac proinde Isaiam, cum dixit, *Ecce Virgo concipiet & pariet Filium*, id sibi voluisse, tum concepturam & parituram Virginem, postquam virgo esse desierit. Verum equod erit si gnum illud quod pollicetur Deus, si virgo amissa virginitate concipiat & pariat, more matrum omnium? Responder Bodinus in pestifero & exitiali libro nondum edito, & numquam edendo, quem De abditiis rerum sublimium arcanis inscripsit, conceptum hunc & partum signum quidem fuisse, at non prodigium. Quasi vero vocabulum, *אמה*, quo utitur Propheta, non prodigium quoque significet, atque eo sensu in Libris sacris sæpe adhibitum reperitur; quasi Jeremias rem eandem prænuntians, *הרשה*, *Novum* non appellaverit, quod Isaias *אמה*, *Signum* dixerat. Neque sane est cur verum hunc Christi Jesu ortum prædicantibus nobis, religionis nostræ perduelles detrahant fidem, quam de Homeri, Platonis, aliorumque simili ortu falsa jactantibus Ethnicis habuerunt. Ex Apolline enim, & Perictione ab omni mortalium complexu integra, natum Platonem ferunt: Remum & Romulum ex Ilia virgine & Marte. Jove satos esse Alexandrum & Scipionem incredibile visum non est. Ponticæ cuidam mulierculæ ex Apollinis congressu gravidam se dicenti multos adhibuisse fidem narrat Plutarchus; rum Sileno puero ex ea nato fraudibus suis texendis uti decrevisse Lylandrum, virosque insignes produxisse, qui rei confirmabant famam, rumoremque spargebant Delphis petitum, Sacerdotes in arcanis habere sacra quædam oracula, quæ nemini legere fas esset, nisi qui patrem haberet Apollinem. Adeo incredibilis non habebatur ortus hujusmodi. Scribit Hieronymus adversus Jovinianum, creditum Buddam Gymnosophistarum principem è latere virginis prodiisse. Alterum Buddam, Terebinthum prius dictum, commemorat Socrates, qui ortum quoque suum ad virginem referebat, prioris Buddæ usurpato nomine & ortu commentitio. Minerva natum se credi volebat Domitianus, ut est apud Philostratum. Celebrem illum Anglorum vatem Merlinum sine virili congressu procreatum fabulantur. Sunt apud Turcas pueri, quos *אמה* & virginibus tantum prognatos vulgus credit: Animæ filii, *Nephes-ogli* appellantur Turcico idiomate, & miranda facinora edere putantur. Scribit Pomponius Mela Apim Ægyptiorum Deum, qui *bos niger* erat, *cervis maculis insignis, & cauda, linguaque dissimilis aliorum, raro nasci, nec coitu pecoris (ut aiunt) sed divinitus & celestique conceptum*. Adamum sine patre & matre de luto à Deo confictum, Evam ex Adami costa procreatam Judæi fatentur. Qui mundum factum putant, quod Græcorum Philosophorum plerique placuit, primos homines sine patre & matre editos fuisse dicant necesse est: quod minus credibile est, quam ex matre tantum, sine patre Christum Jesum prodiisse, ut optime adversus Celsum disputat Origenes. Ex sexto Geneseos capite arbitrati sunt plerique memoratos illic Gigantes haudquaquam à viris esse progenitos. Optime quoque Justinus Tryphoni objicit, steriles feminas & genitales annos prætergressas, Saram, Annam Samuelis matrem, & Elizabetham, Dei beneficio fecundas extitisse. Et Judæi ipsi in Midrasch Echa futurum tradunt, ut Redemptor à se expectatus sine patre nascatur. Idem habet R. Simeon ben Jochai in Genesis, & R. Moses Hadarsan in Psalmum octogesimum quintum. Falsus est ergo Plutarchus, cum scripsit feminam omnino nullam dictam esse sine viri confortio infantem peperisse.

V. Nunc vero nobis incumbit probandum prædictionem hanc Isaiæ, qua futurum prænuntiatur ut Virgo concipiat & pariat Filium, integra etiam in conceptu & partu virginitate, in Maria matre & Jesu filio esse completam. Christi enim Jesu Adversarii, tam splendidum ei testimonium ut eriperent, ex adulterio natum proderunt. Impii maxime Judæi impuro suo & maledico ore Mariam matrem Jesu, ornatricem fuisse, sive *אמה פלגא*, & *אמה פלגא*, hoc est comendis mulierum criminibus operam suam locasse blaterant. Quod artificium quæ exercebant feminæ, quam parum pudicæ essent, ex Nape & Cypassi, quæ in libris Amorum Sulmonensis Poëtæ memorantur, satis notum est. Proinde Mariam appellare solent, *אמה פלגא*, hoc est *Adulteram*; Jesum vero, *בן פלגא*, *Adulteræ filium*: quod equidem sine indignatione referre non possum. Sic sæpe Thalmud utrumque. Sed & illic quoque, & in Midrasch Coheleth, & in damno libro, quem *ישו הורדות*, *Generations Jesu* inscripserunt, cum *בן פלגא*, *filium Pandiræ*, & *ישו פנתריא*, *Jesum Pantherinum* nuncupant. Atqui Pantheram illum, Mariæ maritum fuisse narrant in libro Thalmudico Sanhedrin, verum

Virgo illa, cuius conceptum & partum prædicit Isaias 7. 14. non solum ad conceptum usque & partum, sed post utrumque etiam virgo fore prædicitur.

Plutarch in Lylandr.

Hier. adv. Jov. libr. 1. cap. 16.

Socr. libr. 2. cap. 11.

Phil. De vit. Apoll. libr. 7. cap. 11.

Pompon. Mel. libr. 1. cap. 9.

Orig. libr. 1. contr. Cels.

Plut. in Præc. conjug.

Vaticinium illud Isa. 7. 14. in Maria matre, & Jesu filio completum est.

Sanh. cap. 7.

adulterum eam admisisse Pombeditanæ Scholæ Magistri illic asseverant. Celsus vero, ut pote Judaicarum rerum parum consultus, Pantheram, non Mariæ maritum, sed adulterum fuisse dixit, atque eam demum in adulterio à marito deprehensam, domo ejectam, Jesum ex illicito hoc Pantheræ concubitu procreatum clam peperisse. Verba ipsa Celsi, hæc adversus Christum Jesum vomentis, refert Origenes. Nempe familiare progenitorum Jesu cognomentum in ludibrium contumeliamque versum est: nam Jacobum Josephi patrem, Pantherem cognomine appellatum fuisse tradit Epiphanius in Hæresi Antidicomarianitarum. At Johannes Damascenus genealogiam Christi per texens, Mariam narrat patrem habuisse Joacimum, Barpantheris filium, hujus patrem fuisse Pantherem. Unde fit verisimile, Pantheris cognomentum, à Mariæ, vel quod potius credimus, Josephi parentibus gestum, Josepho quoque ipsi inhæsisse. Nos quod dant accipimus, Jesum Josepho non esse prognatum; adulterii vero crimen sanctissimæ & integerrimæ Virgini impactum facile diluimus. Nam quod adulterum ejus appellat Celsus Pantheram, quem Judæi ipsius maritum fuisse volunt, id calumniam coarguit. Deinde quis credat tanta patientia fuisse Josephum, ut manifestam criminis ejus, quod legibus Judæorum tam severa animadversione puniebatur, securam vivere permiserit? Quis credat infamem mulierem, inter consanguineas & affines, inter infensos Filio suo Legis peritos Magistros, Sacerdotes, & Phariseos tutam fuisse, ita ut de Mariæ Virgine Evangelistæ prodiderunt? Quis credat Jesum ipsum, tam spurco & damnato genitum concubitu, cujusmodi homines Mamzeri dicebantur, in Ecclesiam Domini fuisse admissum, contra Mosis interdictum? neque id ipsi ab invidis & inimicis, quos complures sua ei virtus pepererat, objectum publice & exprobratum? Quis credat Nazarenos Jesu populares, quibus nemo melius noscere potuerat ipsius parentes, spurcum hunc & probrosum ortum ita esse oblitos, ut fabrum eum, Josephi fabri & Mariæ filium esse, fratresque ejus ac sorores apud se manere palam predicarent? *Nonne*, inquit, *hic est Jesus filius Joseph, cujus nos novimus patrem & matrem? Quamobrem Nathanaëli dicit Philippus: Quem scripsit Moyses in Lege & propheta, invenimus Jesum, filium Joseph à Nazareth.* Ecquid fuit causæ duobus illis cæcis, quid Chananææ mulieri, quid populo Hierosolymitano, cur hominem furtivis & illegitimis procreatum amplexibus, Filium Davidis alta voce nuncuparent? Quis credat denique Evangelistas & Apostolos in manifesta re tam præfractæ mentiri aulos, (absit dictis impietas) & adversus rei propalam editæ notitiam, superstitibus etiam pervulgati facinoris testibus, mirabilem quendam Jesu ortum fuisse commentos, & ad Davidem retulisse?

Tantum vero abest, ut adulterino fatu conceptum Jesum tempora ipsius mentita sint, ut eum potius Virgine matre natum crediderint. Simon enim, Jesu simius, quique Jesus ipse Christus haberi voluit, ut ei perquam similem se præstaret, non aliam ob causam virgine natum se ferebat, quam quod id ipsum de Christo Jesu accepisset. De Jesu hæc scribit Matthæus: *Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto.* De se hæc jactabat Simon, ut perhibent Recognitiones Clementis: *Antequam mater mea Rachel conveniret cum eo, (Antonio) adhuc virgo concepit me.* Domitianum quoque, nisi mea me fallit conjectura, Christi de Virgine nati fama adduxit, ut matrem sibi Minervam virginem ascisceret. Jam enim Romæ pervulgata, erant res Christianorum, nec ignorare poterat Domitianus, quid de Christi ortu ferretur. Meminerat idem præterea Josephum Marathia filium Vespasiano patri suo accommodasse vaticinium a Jacobo patriarcha Judæ filio editum: *Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expellatio gentium:* quod, ut erat rerum Judaicarum parum consultus, hæreditario forsitan jure ad se quoque pertinere posse arbitratur, subdole præsertim id ipsi fortasse suadente Josepho. Cum ergo ab Isaia prædictum accepisset, futurum ut de Virgine Messias nasceretur, atque id de Jesu Christiano vulgo dicerent, id sibi decus arrogare conatus est, Minerva se natum fingens. Messia quippe dignitatem ipsum affectasse vel id persuadet, quod cum inaudivisset esse in oraculis Davide genus ducturum esse Messiam, potentissimum videlicet regem quemdam, Davidis extinguere reliquias ac de medio tollere tentavit: quod Vespasianum eandem ob causam hoc ipsum jam ante aggressum esse sciret, seque in id genus inferere non posse intelligeret. Nam quod adducti ad eum nepotes quidam Davidis, Christi Jesu consanguinei, intacti abierunt, id fortunæ suæ tenuitate meriti sunt: ut apud Eusebium narrat Hegefippus. Nec enim humiles adeo ac viles homines ad regni Christo destinati opes assurgere posse existimavit, quas jam possidere se credebatur. Muhammedus ipse qui pleraque Jesu ornamenta ac dotes detraxit, Mariæ virginitati pepercit, eamque laudavit in Alcorano, & Jesum Adamo comparavit, qui

Orig. libr. 1.
conit. Celsi.

Joh. Dam. De
orth. fid. libr.
4. cap. 15.

Joh. 6. 42.
Joh. 1. 45.

Matth. 1. 18.

Clem. Recogn.
libr. 1. cap. 7.
& 14.

Euseb. Hist.
libr. 3. cap. 12.
19. 20.

Alcor. Sur. 3.
& 20.

sine virili congressu in lucem editus est. Non abs re erit priscam huc asserre historiam, quam ex traditione ad sua tempora propagatam narrant Origenes & Basilus. Fuisse tradunt in Templo locum, quo solis virginibus pateret aditus, exclusis reliquis quæ thorum virilem fuissent expertæ; illuc ingressa Maria Virgo jam Jesum enixa cum arceretur, atque ad mulieres ablegaretur, intercessisse Zachariam, quominus illa loci dignitatem amitteret; quæ re offensos Judæos Zachariam interfecisse, vel quod in Templo inter virgines mulierem contra jus fasque consistere pateretur, vel quod feminam jam filio auctam, virginem haberi vellent. Traditioni huic tantum tribuetur si dei unusquisque, quantum volet, eam certe à gravissimis Auctoribus memorie proditam prætermittere piguit. Longe etiam minor est apud me traditionis alterius auctoritas, quam refert Suidas, è vetustis, ut ipse ait, Judæorum commentariis Tiberiade servatis exceptam; Jesum nempe Dominum in Sacerdotum numerum fuisse coopratum aliquando; cumque ipsius, patris item ac matris nomina in codicem de more essent referenda, matrem ad ea ex ore ipsius cognoscenda accitam, suum quidem ac Filii dedidisse nomen, patrem vero Deum ipsum indicasse, quippe quæ Filium ilibata virginitate, Spiritus sancti afflatu peperisset; & integritate demum ipsius testibus idoneis, accuratoque examine comprobata, non alium patrem quam Deum vivum codici fuisse adscriptum. Hæc temere admitti nolumus, narrante præsertim Suida, levissimo scriptore: nam Jesus Juda prognatus inter Sacerdotes, qui Levitici generis erant, admitti haudquaquam potuit. Respondet quidam apud Suidam, mistum fuisse genus Josephi patris Jesu: sed frustra; ait quippe Paulus ea tribu oriundum esse Christum Jesum, de qua nullus altar: præsto fuit: manifestum esse enim quod ex Juda ortus sit Dominus noster; in qua tribu nihil de Sacerdotibus Moyses locutus est. Adde per Leviticam matres in tribum Juda insertas, non eam fieri miltionem generis, ut quis inde procreatus possit Levita censeri. Scitum est enim Ebraici juris, in Thalmude sæpe traditum, familiam maternam, neque appellari familiam, neque esse, & deficiente mascula prole, superstitionibus licet filiabus, genus interire.

Orig. Tract. 16. in Matth. Basil. De hum. Christi gener.

Suid. in Ierosol.

Ebr. 7. 13, 14.

VI. At futile est quod objicitur ex his verbis Epistolæ ad Galatas: *Misit Deus Filium suum factum ex muliere*: ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν υἱόν ἑαυτοῦ γεννητὸν ἐκ θυνος. Quasi Paulus postremam hanc dictionem eo sensu adhibuerit, quo Virgini opponitur: quemadmodum & in priore ad Corinthios palam adhibuit dicens: *μηκέτι εἶμι ἢ ἡ γυνὴ ἢ ἡ παρθένος*. At res aliter se habet; nam sexum tantum & naturam denotat ea vox priore loco, ut & alias sæpe, & ad integras vitiatasque feminas ex æquo congruit. *Naturale vocabulum est femina*, inquit Tertullianus: *naturalis vocabuli generale mulier: generalis etiam speciale virgo, vel nupta, vel vidua, vel quot etiam ætatis nomina accedunt*. Quorum hæc sententia est, dictionem *Femina*, hominum & brutorum esse communem; dictionem *Mulier*, generalem esse, & ad virgines, nuptas, & viduas pertinere. Quod probat subinde ex his secundi capituli Genesios: *Et edificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem, & adduxit eam ad Adam*. Illic enim Eva *mulier* appellatur, Ebraice *חַוָּה*, Græce *γυνή*, priusquam Adamo traderetur. Probat & ex Gabrielis salutatione; nam cum conceptum Mariæ & partum salva virginitate sponderet, ait nihilominus, *Benedictus tu in mulieribus*. Observatum est etiam Grammaticorum filiis, Græcam vocem *γυνή*, ut & Latinam *mulier*, naturam simpliciter nonnumquam significare. Utrumque vocabuli intellectum optime distinxit, ut reliquos taceam, Eustathius, cum alibi, tum præcipue in hunc versum Odysseæ, è Rhapsodia χ.

Reselluntur argumenta Adversarium.

Primum argumentum. Gal. 4. 4. 1. Cor. 7. 34. Tert. De virg. veland. c. 4.

Gen. 2. 21.

Luc. 1. 28.

δυνασθῶν ἢ γυναῖξι παρναλάσει βίαιος, ἀπὸ τοῦ ἑσθῶσι ὑπερνάσει γυναῖκα. Cum mulieribus autem ancillis vi concumbebatis, Meique viventis ambiebatis mulierem.

γυναῖκες, inquit, ἐν αὐτῷ δυνασθῶν, κατὰ τὸ φύσι σημασθῶν ὁ γυναικός, ἢ οὖν ἐπὶ τῆς ἀνδρῶν ἐπιξῆς ἢ εὐθὺς ἐν τῷ ὑπερνάσει γυναῖκα, πῶς ὑπὸ ἀνδρὶ λέγῃ *Mulieres ancillas dicit, juxta id quod natura significat Mulier; nempe, homines feminas. Continuo autem subjungens, Ambiebatis mulierem, eam notat quæ est sub viri potestate. Mulierem vero Plautus vocat in Curculione, quam proxime virginem dixerat. Et in Pœnulo sic filias suas virgines Hanno compellat: Adverte animam, mulieres. Cicero in oratione De prætura urbana, Philodami Lampfaceni filiam, quæ cum patre habitabat, propterea quod virum non haberet, mulierem sæpius appellat. Ulpianus quoque Jurisconsultus libro quadragesimo quarto ad Sabinum ait *Mulieres omnes dici, quæcumque sexus feminini sunt*: & libro primo ad edictum Edilium Curulium, eam quæ propter corporis vitium mulier fieri non possit, *Mulierem* tamen appellat.*

Plaut. Curcul. Act. 1. Sc. 3. v. 64, 69. Plaut. Pœn. Act. 1. Sc. 4. v. 81. L. Argumento. D. De auro legato. L. Quæritur. D. De ædilitio edicto.

VII. Nec incastigatam dimittemus Johannis Bodini calumniam, qui in quinto libro De abditis rerum sublimitium arcans, ex Judæi persona, duo priora Lucæ capi-

Secundum argumentum.

*Defenditur
γινώσκεις duo-
rum primo-
rum capitulum
Lucæ, adver-
sus Marcio-
nem & Johā-
nem Bedi-
num.*

ta, in quibus splendidissimum extat virginitatis Mariæ testimonium, germana ac legitima esse negat; hoc argumento, quod tertii capitis initium operis totius exordium esse videatur; præfixa nimirum notatione temporis, unde ordo sequentis historiæ proficiscitur, quemadmodum ab Auctoribus sacris plerisque scripta sua ordientibus factum est. Fuit ea quidem Marcionis terribili Hæretici sententia, multas inesse corruptelas & vitia Evangelio Lucæ, quod unum tamen repudiatis cæteris admittebat. Depravatum id quoque Helvidius credidit. Cum pleraque autem falsitatis suspecta habebat Marcion, tum præcipue priora duo capita, sic tanquam infinceras partes recidebat. Cujus opinionis cum rationes nullas, vel valde infirmas proferret, ut ex *Ἐπιφάνιος* Origenis Dialogo contra Marcionistas intelligitur, sola sua temeritate fretum id attentasse apparet. Quam vero dat Bodinus, petitam ex notatione temporis, quæ capiti tertio præfixa est, ficulneam prorsus esse vel hoc ipsum, quo utitur, Auctorum sacrorum exemplum manifeste arguit. Solent enim illi mediis quoque suis descriptionibus temporum notationes inferere. Unde si quis colligat antecedentia esse supposita, risum movebit. Nec aliter sane constare possunt rerum præteritarum historiæ, nisi descriptæ res temporibus commode dividantur. Quid quod Regum & Paralipomenon libri, nullis præmissis temporum notis, subinde tamen procedente narratione certis distinguntur temporum cardinibus. Adde tertium caput Lucæ ab his inchoari verbis: *εἰς ἑστὴν ἡντικαταδύξασθαι*, in quibus particula *ἡ*, connexum esse indicat cum superioribus. Nam quod regerit Bodinus, facile ei fuisse, qui duo priora supposuerat capita, & hanc particulam in tertium intrudere, inane est; quippe quam repræsentent vetustissimi codices, & interpretationes antiquæ, si unam Æthiopicam excipias, quæ cum ad Græcum & Syrum exemplar sit expressa, in quibus ea compareret particula, interpretationis id esse vitium fatendum est. Eodem præterea tertio capite virgine matre natum esse Jesum satis ostendit Lucas, cum ait: *Descendit Spiritus sanctus corporali specie, sicut columba, in ipsum, & vox de celo facta est: Tu es Filius meus dilectus, in te complacui mihi. Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut parabat, filius Joseph: quæ declarant Josepho natum eum non esse, nec alium ipsi patrem tribuunt, quam qui clara voce de celo missa prolem suam ipsum esse fallus est. Ac mihi quidem cogitanti, quasnam maxime ob causas priora hæc duo capita ressecanda esse Hæretici illi censuerint, quos dixi, hæc mihi præter alias veri quoque similis visa est, quemadmodum à Johannis missione & baptismo initium capit Marci Evangelium, nec aliunde inchoandum illud Lucæ absurde eos collegisse. Verum si quis librorum amborum inter se configat exordia, non leve discrimen deprehendet. Marcus quippe *ἡ ἀρχὴ τῆς εὐαγγελίας* operi suo præfixit: *Initium Evangelii Jesu Christi, Filii Dei*; quo totius libri series præmonstratur & promittitur. Tum postquam de Johannis baptismo paucis disseruit, deque ipsius concionibus, quibus de instante Christi adventu & *ἐκκρομίσια* populum commonefaciebat, statim subjicit: *Et factum est in diebus illis, venit Jesus à Nazareth Galilææ, & baptizatus est à Johanne in Jordane. Quæ recte sane & ordine procedunt. At de Lucæ Evangelio si duo priora capita detraheris, nihil de Jesu, ad quem tamen unum totum hoc Evangelium pertinet, præfatum Lucam reperies, sed ejus mentionem velut obiter & aliud agentem injecisse. Factum est autem, inquit, cum baptizaretur omnis populus, & Jesu baptizato, & orante aperit eum est cælum. Quæ cum de viro historicæ artis haudquaquam imperito, ut Evangelium hoc & Acta Apostolorum indicant, existimare non liceat, omnino dicendum est, jam ante ipsum Christi Jesu, in primis nempe duobus capitibus meminisse. Denique vel ex Actorum Apostolorum exordio, quo Theophilum compellat Lucas, judicare possumus eandem in Evangelio præmittendi quoque exordii rationem tenuisse. Quod si exordio Evangelii *γινώσκεις* sua constet, constabit utique & sequentibus duobus capitibus.**

Luc. 3. 22, 23.

Marc. 1. 1.

Marc. 1. 9.

Luc. 3. 21.

CAPUT IX.

Jesus natus Bethlehemi.

MICH. 4. 8, 9. *Et tu, turris gregis, nebulosa filia Sion usque ad te veniet: & veniet potestas prima, regnum filia Jerusalem. Nunc quare mærore contraheris? numquid rex non est tibi, aut consiliarius tuus periit, quia comprehendit te dolor sicut parturientem?*

MATTH. 2. 1. *Cum ergo natus esset Jesus in Bethlehem Juda . . . congregans (Herodes) omnes Principes Sacerdotum, & scribas populi, sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei, In Bethlehem Juda; sic enim scriptum est per Prophetam:*